

Biuletyn
**Koła Miłośników Dziejów
Grudziądza**

Klub „Centrum”

Spółdzielni Mieszkaniowej

Numer 4

Data odczytu: 11.6.2003

Referent: mgr Stanisław Poręba.

Rok I

Data wydania: 11.6.2003

Mirosław Bezluda (1898-1946)
- zapomniany pisarz grudziądzki

W ostatnich miesiącach 1927 r. do pomorskich księgarń dotarła niewielka broszura. Na zielonej okładce narysowane były gwiazdy, a między nimi kometa rzucająca promienie na Ziemię. Na tle tych promieni znajdowały się litery U.E.A. Skrót ten oznacza: Universala Esperanto Asocio, czyli Światowy Związek Esperancki. Wewnątrz, na karcie tytułowej widniało nazwisko: Ferdynand Neumeuer, dalej tytuł: „Na ruinach wieży Babel”, i miejsce wydania: Grudziądz 1927.

Tekst broszury, liczącej 30 stron druku, podzielony jest na 6 rozdziałów:

- I. Dokuczliwy stan. Konieczność współczesnego środka porozumiewawczego.
- II. Pierwsze próby a język międzynarodowy esperanto.
- III. Zalety esperanta. Esperanto a propaganda narodowa. Dowody pozyskania zwolenników.
- IV. Polska kulebka esperanta. Twórca esperanta. Rozwój języka do 1917 r.
- V. Rozwój esperanta 1917-1927.
- VI. Obecnie u nas. Zakończenie Wskazówki.

Broszura „Na ruinach wieży Babel” wydana została przez Księgarnię Nakładową Zakładów Graficznych i Wydawniczych Wiktora Kulerskiego w Grudziądzu, w nakładzie 5000 egz. Była ona sprzedawana również przez Księgarnię Wysyłkową Wiktora Kulerskiego i dzięki temu pewna ilość egzemplarzy rozeszła się po całej Polsce. Na przełomie 1927 i 1928 r. notatki oraz krótkie wzmianki o niej pojawiły się w całej prasie pomorskiej. Na początku lutego 1928 r. pisał o niej grudziądzki tygodnik „Pochodnia”, organ Polskiej Partii Socjalistycznej, na Pomorzu. Ponieważ nakład broszury uległ szybko wyczerpaniu, redakcja „Pochodni” – na żądanie swoich czytelników - drukowała ją latem 1928 r. na swoich łamach w odcinkach (nr 14-21).

Obecnie broszura ta jest przysłowiowym „białym krukiem”. Nigdy nie pojawiła się na żadnej z aukcji księgarskich czy bibliofilskich. Egzemplarz jej (prawdopodobnie jedyny w krajowych bibliotekach) zachował się w zbiorach Biblioteki Narodowej w Warszawie. Na terenie Grudziądza jeden jej egzemplarz znajdował się kiedyś w zbiorach miejscowego bibliofila, obecnie nieżyjącego. Jakie są dalsze losy tego egzemplarza broszury, nie udało się ustalić.

Kim był autor broszury „Na ruinach wieży Babel”? W okresie dwudziestolecia międzywojennego na terenie Grudziądza był on znaną postacią – jako nauczyciel, działacz polityczny i społeczny, wydawca, literat i publicysta. Używał pseudonimu literackiego „Mirosław Bezluda”. Wspomniana broszura jest w pewnym sensie jego debiutem literackim.

Ferdynand Neumeuer urodził się 5 lipca 1898 r. we Lwowie, w rodzinie nauczyciela. W rodzinnym mieście ukończył seminarium nauczycielskie i wstąpił do Polskiej Partii Socjalistycznej. Od lat szkolnych interesował się językiem esperanto. W 1920 r. zamieszkał w Grudziądzu i podjął pracę jako nauczyciel szkół powszechnych. Od około 1924 r. związany był na stałe ze Szkołą Powszechną nr 3 im. K. Marcinkowskiego. Mieściła się ona w budynku dzisiejszego II Liceum Ogólnokształcącego, przy dawnej ulicy Brackiej a obecnie Marcinkowskiego. Nawiązał kontakty ze środowiskiem grudziądzkich socjalistów. Często występował jako mówca na zebraniach i wiecach.

Współpracował jako korespondent z prasa grudziądzką m. in. z „Gazetą Grudziądzką”, „Gońcem Nadwiślańskim” i tygodnikiem „Pochodnia”, organem PPS na Pomorzu. Około 1930 r. z listy PPS został wybrany na członka Rady Miejskiej Grudziądza. Rada delegowała go do Podkomisji do Spraw tzw. „Madery” badającej warunki życia bezrobotnych w osiedlu o tej nazwie. W 1930 r. założył własne pismo „Ekspres Pomorski”, którego łamy sam głównie wypełniał. Pismo wychodziło prawie 3 lata. Nie zdobyło sobie jednak większej popularności w Grudziądzu.

W 1932 r. głównie z jego inicjatywy, powstała w Grudziądzu Pomorska Spółka Wydawnicza – Wydawnictwo Książek. Siedziba jej mieściła się przy ul. Szewskiej 9. Wydawnictwo to wydało, pod pseudonimem „Mirośław Bezluda”, jego 4 powieści: „Akademia Józka” (1932), Madera (1933), „Józko żołnierzem polskim” (1934) i „Szerokie plecy” (1936).

W „Maderze” opisał losy i drogi życiowe bezrobotnych z grudziądzkiego osiedla o tej samej nazwie. Bohaterowie tej powieści mówią gwarą zwaną przez językoznawców „dialektem grudziądzkim”. Tematem powieści „Szerokie Plecy” były nadużycia w organach samorządowych na przykładzie Magistratu Miasta Grudziądza....

Dalsze dwie jego powieści, „Wolne niewolnice” i „Martyrologia Józka” (III część trylogii o Józku), zapowiadana w ówczesnej prasie pomorskiej, prawdopodobnie nie ukazały się drukiem. W każdym razie ich egzemplarze brak w bibliotekach. W 1936 r. pracował też nad powieścią o tematyce fantastycznej „Jutro będzie tak...”. Jej rękopis zaginął w latach wojny.

W 1934 r. Ferdynand Neumeuer przeszedł na emeryturę i założył sklep z materiałami piśmiennymi oraz książkami. Głównie sprzedawał podręczniki szkolne lwowskiego Państwowego Wydawnictwa Książek Szkolnych. Po 1938 r. mieszkał w Warszawie. W latach II wojny światowej był więziony w obozach koncentracyjnych na terenie Niemiec. Po powrocie do kraju kierował Biurem Ziem Zachodnich przy Centralnym Komitecie Wykonawczym PPS w Warszawie. Na zlecenie Biura napisał broszurę „Prawda o Ziemiach Zachodnich” (Warszawa 1946). Ostatnia jego powieść – „Z powrotną falą na zachód” – była drukowana w 1946 r., w odcinkach, w grudziądzkim dzienniku „Głos Pomorza”.

Ferdynand Neumeuer zmarł tragicznie 7 września 1946 r. W Warszawie. Grób jego znajduje się na Cmentarzu Powązkowskim.

Dość dziwne były dalsze losy jego broszury „Prawda o Ziemiach Zachodnich. Około 1950 r. – w oparciu o zarządzenie ówczesnego ministra kultury i sztuki – Leona Kruczkowskiego- egzemplarze jej wycofano z bibliotek i zniszczono. Są dzisiaj dużą rzadkością.

Broszura Ferdynanda Neumeuera „Na ruinach wieży Babel” jest ciekawym przyczynkiem do dziejów języka esperanto na Pomorzu.

Ważniejsza literatura:

1. J. Chamot, *Mirośław Bezluda, pisarz z Grudziądza*, „Dziennik Wieczorny (Bydgoszcz), 1967, nr 180. s.5.
2. J. Chamot, *Kr. Drewniak, Zapomniany pisarz i działacz z Grudziądza*, „Nowości” 1978, nr 260. s.4.
3. *Wł. Łatuszyński, Jeszcze o Mirośławie Bezludzie*, „IKP”, 1961, nr 187, s.4.
4. A. A. Olkiewicz, *Mirośław Bezluda – zapomniany pisarz grudziądzki*, „IKP”, 1961, nr 181, s.4.
5. S. Poręba, *Ferdynand Neumeuer, ps. „Mirośław Bezluda” (1898 – 1946), nauczyciel, wydawca, literat, działacz socjalistyczny*, {w:] *Polski Słownik Biograficzny*, t. 22, s.695.
6. S. Poręba, *Ludzie dawnego Grudziądza. Ferdynand Neumeuer (1898 – 1946)*, „IKP”, 1983, nr 160, s.8.
7. S. Poręba, *„Na ruinach wieży Babel” (Przyczynek do dziejów języka esperanto na Pomorzu)*, „Pomorze” (Gdańsk), 1988, nr 1, s. 25-26.
8. S. Poręba, *Z tradycji kulturalnych Grudziądza. Socjalista na Maderze*, „Nowości”, 1997, nr 117, s.9.